

تاکتیک‌های شطرنج برای بازیکنان فعال

نویسنده: استاد بزرگ سام پالاتنیک و استاد بزرگ لو آلبرت

www.achmazstore.ir

ترجمه:

اسداله امینی جهرمی
شاهرخ کلجاهی

به نام خداوند جان و خرد
کزین برتر اندیشه برگذرد

تاکتیک‌های شطرنج برای بازیکنان فعال

نویسنده

www.achmazstore.ir

لو آلبرت - سام پالاتیک

مترجمین

اسداله امینی جهرمی (عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد واحد سمنان)

شاهرخ کلجاهی (مدرس دانشگاه تبریز)

انتشارات فرزین

سرشناسه : آلبرت. لی. یف، ۱۹۴۶ - م. Albur, Lev
عنوان و نام پدیدآور : تاکتیک‌های شطرنج برای بازیکنان فعال / نویسنده لو آلبرت، سام پالاتنیک،
ترجمه اسداله امینی جهرمی، شاهرخ کلجاهی، ویراستار ابوالقاسم نجیب.
مشخصات نشر : تهران : فرزین، ۱۳۹۱.
مشخصات ظاهری : ۱۶۰ ص. : مصور، جدول.
فروست : هنر. آموزش شطرنج.
شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۵۰۱۷-۴۹-۶، ۵۰۰۰۰ ریال

وضعیت فهرست نویسی : فیبا
یادداشت : عنوان اصلی : Chess tactics for the tournament player, 2nd ed, 1996.
یادداشت : کتاب حاضر قبلاً تحت عنوان آموزش و تمرین تاکتیک‌های شطرنج ویژه بازیکنان شرکت‌کننده در
مسابقات "با ترجمه حسین میرزایی، گلچهره میرزایی توسط شهابنگ در سال ۱۳۹۱ فیبا گرفته است.
عنوان دیگر : آموزش و تمرین تاکتیک‌های شطرنج ویژه بازیکنان شرکت‌کننده در مسابقات.
موضوع : شطرنج - شروع بازی
موضوع : شطرنج - بازی‌ها
شناسه افزوده : پالاتنیک، سام، ۱۹۵۰ - م.
شناسه افزوده : Palatnik, Sam
شناسه افزوده : امینی جهرمی، اسداله، ۱۳۴۳ - م. مترجم.
شناسه افزوده : کلجاهی، شاهرخ، ۱۳۵۲ - م. مترجم.
شناسه افزوده : نجیب، ابوالقاسم، ۱۳۳۷ - م. ویراستار.
رده بندی کنگره : الف ۱۳۹۱ / ۱۶۸ پ / ۵ / ۷۱۴۴۹ / ۵
رده بندی دیویی : ۷۹۴ / ۱۲
شماره کتابشناسی ملی : ۳۰۳۹۳۰۰

فرزین

www.achmazstore.ir

انتشارات فرزین

تاکتیک‌های شطرنج برای بازیکنان فعال

نویسنده: لو آلبرت - سام پالاتنیک

ترجمه: اسداله امینی جهرمی - شاهرخ کلجاهی

چاپ و صحافی: طیف‌نگار

شمارگان: ۲۰۰۰ جلد

چاپ اول: ۱۳۹۲

برای مشاهده قیمت به روز این کتاب به سایت
achmazstore.ir مراجعه نمایید.

بها:

ISBN: 978-600-5017-49-6

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۰۱۷-۴۹-۶

انتشارات فرزین: خیابان انقلاب، ابتدای خیابان دانشگاه، شماره ۱۷۴

تلفن فروشگاه: ۰۶ ۲۴ ۴۶ ۶۶ دفتر مرکزی: ۰۹۰ ۴۱ ۴۸ ۶۶

فهرست مطالب

مقدمه مترجمین	۵
معرفی کتاب	۷
درس یک	۹
بازی تاکتیکی	۹
درس دوم	۲۳
جلب کردن	۲۳
منحرف کردن (دور کردن)	۲۵
انسداد / بلوکه کردن	۲۶
آچمزی	۲۸
حملهٔ پیکانی	۳۱
درس سوم	۳۹
تخلیهٔ خانه	۳۹
تخلیهٔ خط	۴۰
تخلیهٔ قطر	۴۲
قطع ارتباط	۴۳

درس چهارم

حمله دو گانه

حمله بر خاست

کیش بر خاست

کیش دو گانه

حمله نامرئی

حرکت پناهنی

درس پنجم

ترکیب های ویرانگر

درهم شکستن دفاع

از بین بردن پوشش پیاده ای شاه

درس ششم

قربانی در f7

قربانی فیل در h7

ترکیب لاسکر

قربانی در g7

درس هفتم

عرض آخر

عرض هفتم

اضافه بار

پیاده بسیار پیشرفته

درس هشتم

پات

www.achmazstore.ir

کیش دائم ۱۲۳

تعقیب ۱۲۵

درس نه ۱۳۳

آموزش محاسبه واریاسیون ها ۱۳۴

اجتناب از اشتباهات محاسباتی ۱۳۹

خطاهای روانشناختی نمونه وار ۱۴۲

راهنمای اسامی بازیکنان ۱۵۱

زندگی نامه نویسندگان ۱۵۵

www.achmazstore.ir

مقدمه

این اثر برگردانی است از کتاب Chess Tactics for the Tournament Player که تحت عنوان تاکتیک‌های شطرنج برای بازیکنان فعال ترجمه شده است، از مجموعه کتاب‌های «دوره جامع آموزش شطرنج» است که توسط استاد بزرگ لو آلبرت و استاد بزرگ سام پالاتنیک تألیف شده است. پیشتر دو عنوان از این مجموعه با عنوان «روش جدید آموزش شطرنج» و «اصول

استراتژی در شطرنج» توسط انتشارات فریمن به چاپ رسیده است.

www.achmazstore.ir

آموزش صحیح و اصولی تاکتیک و ترکیب از جمله مهارت‌هایی است که برای هر شطرنج‌بازی که قصد بهبود و پیشرفت بازی خود را دارد، در هر سطحی ضروری است. بازیکنان باید برای فراگیری درست آن همت بگمارند. این کتاب شامل ۹ بخش است که ۷ بخش آن برای آموزش انواع ابزارها و ایده‌های تاکتیکی اختصاص یافته است. اما بخش اول و آخر کتاب شامل بحث‌های مفید و جالبی است که خواندن چندباره آن را به خوانندگان سفارش می‌کنیم. در بخش اول خواننده با آموزش صحیح و اصولی تاکتیک و ترکیب آشنا می‌شود؛ از جمله: بازی تاکتیکی، اهمیت ایجاد تهدید، بازی و حرکت اجباری، ایجاد تهدید برای کسب تمپو و عوامل بنیادین ترکیب که حاوی موتیف، ایده و تکنیک است.

بخش آخر کتاب (درس ۹) درباره روش صحیح محاسبه واریاسیون‌ها و جلوگیری از خطاهای محاسباتی بحث می‌کند که یادگیری آن برای شطرنج‌بازان لازم است.

اغراق‌آمیز نیست اگر بگوییم که مباحث مطروحه در این دو بخش به ندرت در کتاب‌های شطرنجی ترجمه شده به طور مدرن و یکپارچه دیده شده است. از جمله نکات مهمی که باید گفته

شود واژه‌هایی است که در این کتاب به وفور آمده است و آنها واژه‌هایی بین‌المللی هستند که افزون بر شطرنج در موسیقی نیز کاربرد دارند: از جمله موتیف و واریاسیون.

موتیف به معنای، درون مایه، مضمون، علت و انگیزه و واریاسیون به معنای حالت، شاخه و ادامه است. در این کتاب، موتیف با معانی مختلف آورده شده است. چون این کتاب برای بازیکنان متوسط است، تلاش شده تا از واژه‌های اصلی نیز استفاده شود.

بدینوسیله از زحمات آقایان محمدحسن عبدالعلی‌زاده و علیرضا رشیدی که در به انجام رسیدن این کتاب ما را یاری داده اند، نهایت سپاس را داریم.

در پایان امیدواریم ترجمه این کتاب بتواند در پیشبرد هر چه بیشتر و بهتر بازی شطرنج فرزندان میهن عزیزمان موثر و مفید واقع شود.

مترجمین

www.achmazstore.ir

معرفی کتاب

کتاب **تاکتیک‌های شطرنج** برای بازیکن فعال کتاب درسی است مملو از مثال‌های آموزنده و پرهیجان با انواع مختلف بازی‌های تاکتیکی. این کتاب برای استفاده گستره وسیعی از بازیکنان در نظر گرفته شده است. بازیکنان مبتدی و با تجربه به‌طور یکسان مطالب جالب و آموزشی خواهند یافت.

به‌منظور کسب مهارت در تاکتیک‌ها، واریاسیون‌های اجباری و هنر انجام ترکیب‌ها بازیکن باید هنر محاسبه را فرا گیرد. در مسابقات شطرنج باز مجاز نیست مهره را به‌طور دلخواه و آزادانه روی صفحه حرکت دهد. در واقع وقتی که بازیکن مهره‌ای را لمس می‌کند، باید آن را حرکت دهد، و نمی‌تواند نظرش را عوض کند و مهره دیگری را به حرکت در بیاورد. پس بنابراین یادگیری انجام همه محاسبات ضروری در ذهن خود برای بازیکنان مهم است. و به همین دلیل بهتر است بازیکن تلاش کند تا تمرینات بخش‌هایی از این کتاب را بدون استفاده از صفحه شطرنج، تنها با اتکا به نمودارها حل کند. گاهی این می‌تواند کاری دشوار باشد، بنابراین هرازگاهی بازیکن نیاز به چیدن وضعیت بر روی صفحه شطرنج و یا احتیاج به کمک برنامه کامپیوتری شطرنج خواهد داشت. اما با قدری تلاش امکان بهره‌وری بیشتر از مطالب کتاب، بدون استفاده از صفحه و مهره عملی می‌شود. این کار کمک می‌کند تا در مسافرت‌های بلند یا کوتاه مدت روزانه، استفاده مطلوبی از کتاب بشود.

هنگام کار با این کتاب شما نیاز خواهید داشت که ایده‌های زیر را در نظر داشته باشید:

- ۱- هر مثال شامل یک ابزار تاکتیکی است.
- ۲- راه حل هر نموداری مستلزم تحقق هدف‌هایی مشخص است.
- ۳- هر درسی بر ایده‌های مشخصی متمرکز می‌شود، اگر چه در تعدادی از مثال‌ها از ایده‌های تاکتیکی دیگری نیز استفاده می‌شود.

لطفاً توجه داشته باشید که این کتاب درسی است نه یک کتاب تمرین. هدف این کتاب آموزش و تشریح ایده‌هایی است که بازی تاکتیکی بر آن بنا شده است. مثال‌های درس یک تا هشت به منظور درک و ایجاد ترکیب‌ها در نظر گرفته شده تا مورد بررسی قرار گیرد. هر یک از این درس‌ها با ۱۲ آزمون دنبال می‌شود که تمرین نام دارد. هر کدام از تمرینات به اندازه فهم بازیکن از مطالب جدید، دسته‌بندی شده است. بازیکن باید پیش از مراجعه به راه حل تمام قدرت خود را برای حل تمرینات به کار ببندد.

۱- در هر تمرین سعی کنید راه حل را خودتان پیدا کنید، ده تا پانزده دقیقه پیش از مراجعه به جواب، وقت صرف کنید.

۲- به سراغ تمرین بعدی نروید تا اینکه تمرین در پیش رو را به طور کامل بفهمید. اگر از حل آن مطمئن نیستید. آن را بیشتر مورد مطالعه قرار دهید.

۳- بدون حرکت دادن مهره‌ها بر روی صفحه شطرنج سعی کنید حرکات را بفهمید و تجزیه و تحلیل کنید.

۴- هیچ چیز را بدیهی فرض نکنید، به ویژه هنگامی که کتاب شطرنج مطالعه می‌کنید. گاهی تجزیه و تحلیل‌های اشتباه در کتاب‌های چاپ شده به مدت ده‌ها سال تشخیص داده نمی‌شوند. آنچه را که درست می‌پنداریم، گور کورانه قبول نکنید. هر چیزی را بررسی و کنترل کنید تا متقاعد شوید که راه حل را فهمیده‌اید.

درس ۹ «محاسبه واریاسیون‌ها» شامل وضعیت‌هایی است که با هدف بهبود بخشیدن به مهارت‌های فکری بازیکن طرح‌ریزی شده است. هدف این بخش نه فقط ارائه هنر انجام محاسبات دقیق به خواننده، بلکه پی‌ریزی بنای محکم تکنیک‌های درست فکر کردن در شطرنج است که در مجموعه کتاب‌های بعدی مورد استفاده قرار می‌گیرد.

استاد بزرگ سام پالاتنیک

استاد بزرگ لوآلبرت

درس یک

بازی تاکتیکی

این یک حرکت عادی است، اما سیاه را

به تله می اندازد. سیاه باید بازی زیر را انجام می داد.

1.... ♔xg7 2. ♖gl+ ♔h7
3. f6 ♖g8 4. ♖xh6

تنها با آخر بازی کمی بهتر برای سفید.

2.f6!

این حرکت ممرمان ضمن حمایت از

g7 به رخ e5 حمله می کند، و تهدید

♖c8+ و ارتقای پیاده g و همچنین

♖xh6 و ♖h8+ را به دنبال دارد. این

حرکت، سفید را قدرتمندتر از یک حمله

دوگانه محض می کند.

2.... ♖f2+ 3. ♔d3 ♖f3+
4. ♔d4 ♖e4+ 5. ♔xd5 ♖e8
6. ♖xh6 ♖f5+ 7. ♔d4 ♖f4+
8. ♔c5 ♖e5+ 9. ♔b6 ♖e6+
10. ♖c6

و سیاه تسلیم شد زیرا کیش هایش به

پایان رسیده است.

موضوع کتاب ما تاکتیک است. اما از

کجا شروع کنیم؟ چگونه به خواننده

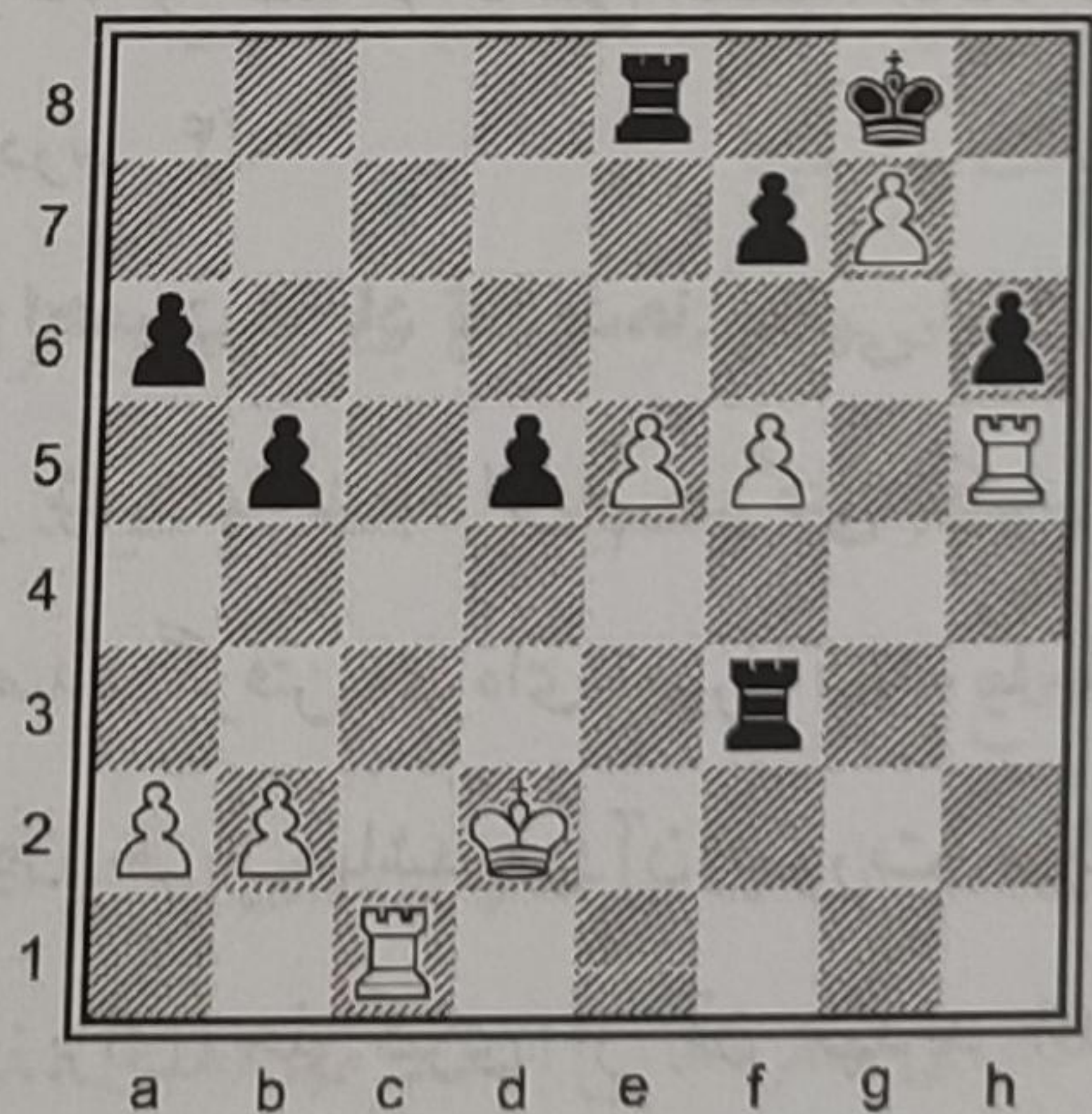
ایده های تاکتیکی را که در وضعیت تند و

تیز به وجود می آید تفهیم کنیم.

مثال زیر نشان می دهد که تنها یک

حرکت اشتباه چقدر می تواند کشنده باشد.

۱- کاسپاروف - پولوگایفسکی، مسکو ۱۹۷۹

حرکت با سیاه

1.... ♖xe5?

مثالی که مورد بررسی قرار گرفت
نشانگر اهمیت ارزیابی صحیح هر بازیکن
در مورد همه تهدیدات واقعی است. هر چند
شاه سفید در معرض کیش های متعدد بود،
اما سفید به خوبی محاسبه کرده بود که
می تواند از آنها رهایی یابد.

شطرنج بازان با تجربه می دانند که چه
وقت از خود بپرسند: «حریف من چه چیزی
را تهدید می کند؟» با شناسایی تهدیدات،
آنها سپس تشخیص می دهند که آیا آن
تهدیدات جدی است و باید در برابر آن
دفاع کرد، یا این که می توانند به عملیات
فعالانه تر دیگری دست بزنند.

بازی تاکتیکی چیست؟

اکثر اوقات مبارزه در شطرنج ویژگی
کاملاً آرامی دارد، و بازی بر پایه مانور
دادن پیش می رود. هر بازیکن بر حسب
طرح هایی که دارای هدف مشخصی هستند
عمل می کند، یا دست کم باید عمل کند.
گاهی طرح معمولی است برای مثال، شامل
فقط بازآرایی سوارها یا تصرف یک ستون
باز است. در دیگر موارد ایده های حادثری
در دستور کار قرار می گیرد، مانند حمله به
شاه، عملیات در جناح وزیر، شکافتن مرکز

و ... این نوع از طرح ریزی عموماً
به استراتژی شطرنج می شود.
از طرف دیگر، تاکتیک ها، نبرد
هستند که هنگامی که دو بازیکن تهدیدات
در برابر سوارهای هم دیگر بوجود می آورند
رخ می دهد.

تهدیدها:

هر حمله ای علیه مهره های حریف
جمله کیش) مثالی از یک تهدید ساده
است که برای هر بازیکن مبتدی شناخته
شده است. تهدیدات ساده دیگر شامل
مواردی است که منجر به تعویض مناسب
مهره ها می شود. از ترکیب دو یا چند تهدید
ساده یک تهدید پیچیده حاصل می شود.
برای مثال دو تهدید پیچیده و قوی حمله
دو گانه و حمله برخاستی هستند. (نگاه کنید
به درس ۴).

اهمیت ایجاد تهدیدها: بدیهی است که
اگر شما تهدید به انجام حرکتی بکنید که
در صدد گرفتن مهره ای تعیین کننده یا مان
کردن حریف باشد در آن صورت حریف
باید برای جلوگیری از آن تهدید اقدام
بکند، صرف نظر از این که طرح های
دیگرش چه می تواند باشد. اگر تهدیدها

پشت سر هم باشد، در نتیجه حریف فرصتی برای تحقق طرح متقابل نخواهد داشت.

به این دلیل بازیکنی که دارای وضعیت فعال‌تری است برتری به دست می‌آورد (با احتساب این که سوارها برابر است)، زیرا وضعیت فعال‌تر امکان ایجاد تهدیدات بیشتر را فراهم می‌کند. بعنوان نمونه مثال بعدی را ببینید.

۲- کاسپاروف - پالاتنیک، داتوگاوپیلس ۱۹۷۸

نوبت با سفید

اسب در h8 در مکان بسیار بدی قرار دارد، و در آن وضعیت به سختی بتواند از شاه دفاع کند.

گذشته از آن، ساختار پیاده‌ای جناح شاه سیاه دارای حفره‌هایی است. مهره‌های سفید در جایگاه خوبی قرار دارند و آماده حمله به شاه سیاه هستند. این سه عامل نشانگر آن

هستند که سفید قادر است با کمک قربانی از موقعیت بهره‌برداری کند.

1. ♖xg5!

آغاز یک حمله قاطع. حرکت فوری

1. ♔h5 صحیح نیست زیرا سیاه بعد از ادامه زیر فرصت دفاع پیدا می‌کند.

1.... f5 2. ♖xg5 ♔f7

1. ... hxc5 2. ♔h5 f5 3. ♖xc5 ♔f7!

سرسختانه‌ترین دفاع، زیرا که دیگر

حرکات به باخت فوری منجر می‌شود، برای

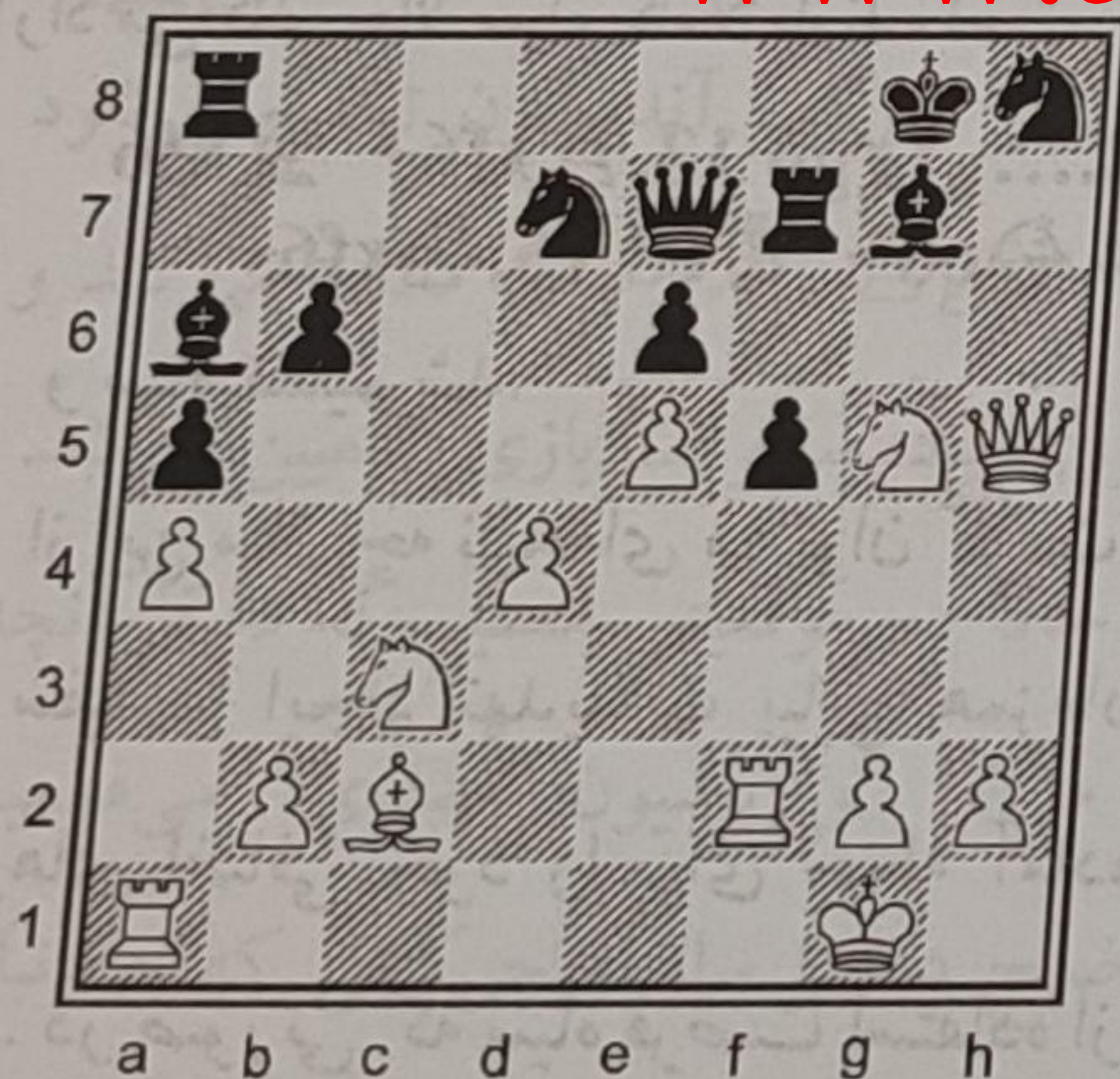
مثال

3.... ♖fd8 4. ♖xf5! و 3.... ♖fc8

4. ♔h7+ ♔f8 5. ♖xe6+

۳-

www.achmazstore.ir

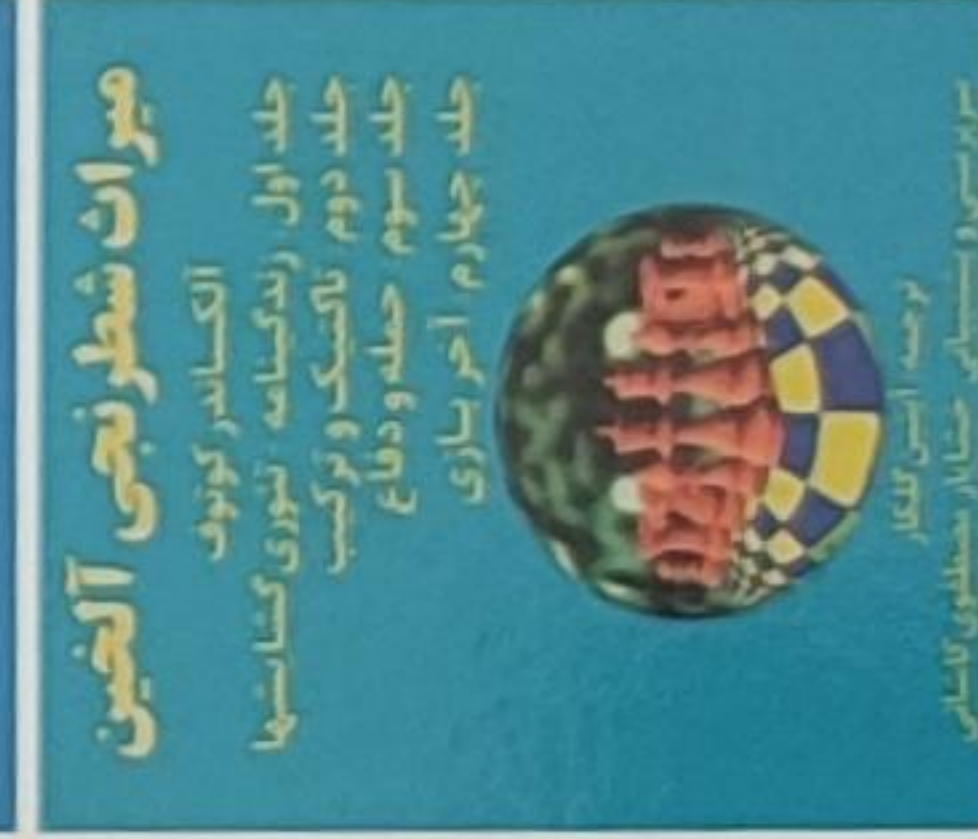
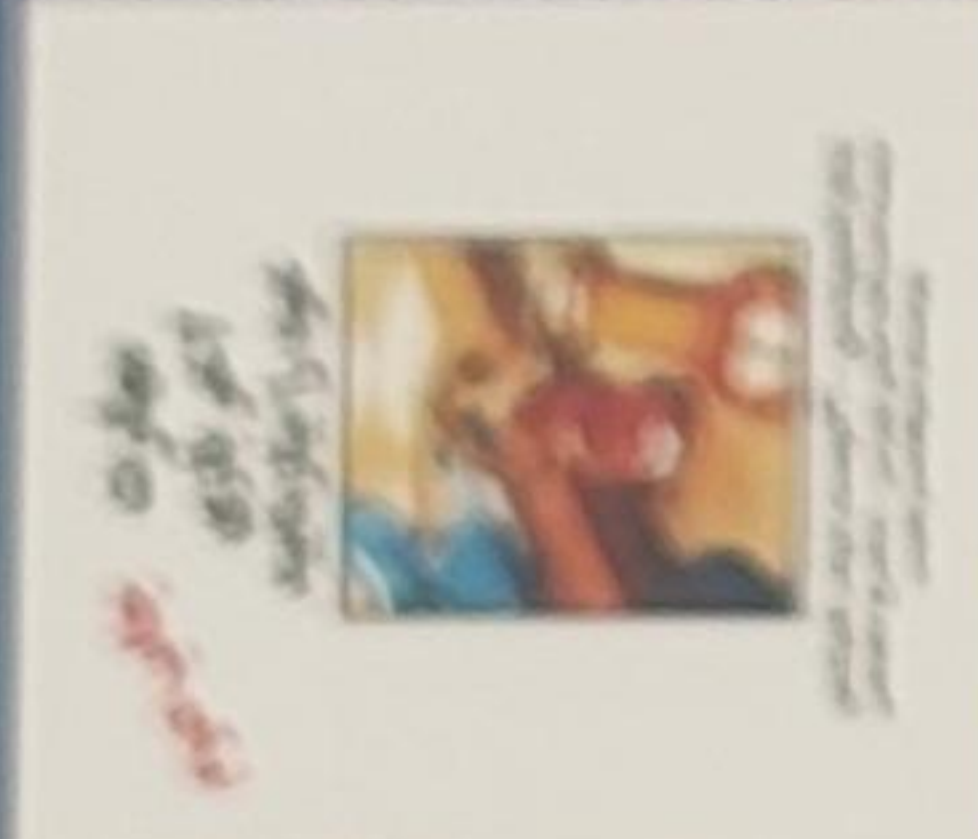
حرکت با سفید

2. ♖xf5!!

قربانی فیل دوم دفاع باقیمانده سیاه

منحرف کردن پیاده e6 از بین می

انتشارات فرزین ناشر تخصصی کتاب‌های شطرنج

www.achmazstore.ir

فروشگاه: خیابان انقلاب، ابتدای خیابان دانشگاه، شماره ۱۷۴ تلفن: ۰۶۶۴۶۲۴۰۶ دفتر مرکزی: ۰۸۴۱۹۰۴۶۶

ISBN: 978-600-5017-49-6
9 786005 017496